

บทที่ ๑๓ อายุความ

อายุความ (Prescription หรือ Limitation) คือระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ใช้สิทธิเรียกร้อง สิทธิฟ้อง หรือสิทธิร้องทุกข์ หากปล่อยเนิ่นนานไปจนล่วงระยะเวลาดังกล่าวแล้ว สิทธิเช่นว่า จะเป็นอันยกขึ้นอ้างอีกมิได้ ซึ่งเรียกว่า "การขาดอายุความ" เช่น สิทธิเรียกร้องขาดอายุความ คดีขาดอายุความ หนี้ขาดอายุความ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของกฎหมายกำหนดให้มีอายุความ

การที่กฎหมายกำหนดอายุความไว้นั้นมีวัตถุประสงค์สามประการ^{๑๓๓} ดังต่อไปนี้

๑. เป็นนโยบายของรัฐเพื่อดำรงความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในการอ้างสิทธิของบุคคล อันเป็นการห้ามปรามมิให้มีการนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นมาเนิ่นนานแล้วมาเรียกร้องต่อกัน เพราะเรื่องราวที่เกิดขึ้นมาเนิ่นนานแล้วนั้นย่อมยุ่งยากสำหรับผู้เกี่ยวข้องในการหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์แก่กัน พยานหลักฐานอาจสูญหาย เสื่อมสภาพ บกพร่อง หรือคลาดเคลื่อนไปตามกาลเวลาได้ ซึ่งจะส่งผลให้การวินิจฉัยข้อพิพาทนั้นไม่อาจเป็นธรรมได้อย่างแท้จริง

๒. เป็นโทษสำหรับเจ้าหนี้ที่ปล่อยปละละเลยไม่ใช้สิทธิเรียกร้องของตนเสียที จนกระทั่งล่วงเลยอายุความที่กำหนดไว้ ซึ่งส่งผลให้ลูกหนี้เกิดมี "สิทธิปฏิเสธ" (Right of refusal) ขึ้นสามารถปฏิเสธการเรียกร้องของเจ้าหนี้ที่เพิกมากระทำเมื่อล่วงเลยอายุความไปแล้วได้ ดังนั้น อายุความจึงเป็นเครื่องกระตุ้นให้เจ้าหนี้ระแวงระวังในการใช้สิทธิของตนมากขึ้น

๓. เป็นการช่วยปลดเปลื้องภาระของลูกหนี้ในอนาคตที่จะต้องเก็บรักษาหลักฐานในการชำระหนี้ไว้ ไม่ต้องคอยพะวงรักษาสິงเหล่านั้นไว้จนชั่วชีวิต เพราะเมื่อล่วงอายุความไปแล้ว ลูกหนี้ก็สามารถปฏิเสธการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ได้โดยเพียงต่อสู้ว่าหนี้ขาดอายุความแล้วเท่านั้น

อายุความในคดีอาญา

ในการดำเนินคดีอาญา เช่น การร้องทุกข์ การฟ้องร้อง การลงโทษ การฟ้องขอให้กักกันก็ตีมิใช่ว่าจะดำเนินการต่างๆ เหล่านั้นเมื่อไหร่ก็ได้ แต่มีกรอบเวลาอันเป็นข้อจำกัด เรียกว่า "อายุความ" ซึ่งจะมีอายุความมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับลักษณะคดีว่ามีเหตุอุกฉกรรจ์หรือความร้ายแรงเพียงใด หากเป็นคดีมีความร้ายแรงหรืออุกฉกรรจ์มากจะมีอายุความนาน แต่ถ้าเป็นคดีไม่มีความร้ายแรงหรือคดีไม่อุกฉกรรจ์อายุความก็จะสั้น แล้วแต่ละกรณี

นโยบายทางอาญามองว่า ความผิดอาญาเป็นความผิดที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบสุขของสังคมโดยรวม หากมิได้ดำเนินการฟ้องร้องคดีโดยเร็วต่อเนื่องทันทีอาจไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญา ดังนั้นการปล่อยให้ระยะเวลาล่วงเลยไปนานๆ

^{๑๓๓} กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ, (กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๘๘.

อาจเกิดผลเสียในหลายๆ ด้าน เช่น ร่องรอยของพยานหลักฐานก็ดี ความทรงจำของพยานก็ดี อาจถูก ลืมเลือนไปหรือหาพยานหลักฐานยากขึ้น การพิสูจน์ความผิดย่อมเกิดความคลาดเคลื่อนได้ และเมื่อ เหตุการณ์ผ่านไปนานๆจนคดีไม่เป็นที่สนใจของสังคมอีก การลงโทษผู้กระทำความผิดก็ไม่อาจจะเกิด ประโยชน์^{๑๐๐} ดังนั้นนักกฎหมายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญกับอายุความ

อายุความฟ้องคดีอาญา

อายุความฟ้องร้อง เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดกรอบเวลาของการนำคดีอาญามาฟ้องศาล อายุความฟ้องคดีอาญาอาจมีระยะเวลามากหรือน้อยไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับอุกฉกรรจ์หรือความร้ายแรง ของข้อหา หากเป็นคดีที่มีโทษอุกฉกรรจ์หรือมีผลกระทบร้ายแรงแล้วกฎหมายจะกำหนดอายุความใน การฟ้องร้องคดีไว้นาน เช่น คดีที่ความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบ ปี อายุความจะยาวนานถึง ๒๐ ปี แต่หากคดีที่ไม่ร้ายแรงระวางโทษน้อย เช่น ความผิดที่ระวางโทษ จำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา อายุความเพียง ๑ ปี

การที่กฎหมายกำหนดอายุความไว้ก็เพื่อให้มีการเชื้องเข้าในการที่จะนำตัวผู้กระทำความผิด มาลงโทษอันมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่บุคคลอื่นต่อไปได้ อีกทั้งหากปล่อยทิ้งคดีไว้จนเวลาเนิ่นนานไปมาก อาจส่งผลกระทบต่อพยานหลักฐานต่างๆที่จะนำมาพิสูจน์ความผิด หากเป็นพยานเอกสารหรือพยาน วัตถุอาจสูญหาย ถูกทำลาย ไร้ร่องรอย หรือถ้าเป็นพยานบุคคลที่เป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ก็อาจจะล้ม หายตายจาก หรือความจำอาจลืมเลือนไปได้ สุดท้ายแล้วทำให้เกิดความผิดพลาดในกระบวนการ ยุติธรรมจนไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษได้ กฎหมายจึงกำหนดอายุความในการฟ้อง คดีอาญาไว้ในมาตรา ๙๕

ประมวลกฎหมาย มาตรา ๙๕ บัญญัติว่า ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความ ผิดมายังศาลภายในกำหนดดังต่อไปนี้ นับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

- (๑) ยี่สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี
- (๒) สิบห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี
- (๓) สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี
- (๔) ห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี
- (๕) หนึ่งปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมาหรือต้องระวางโทษ อย่างอื่น

ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้ว ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาไว้จนเกินกำหนดดังกล่าวแล้วนับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการ พิจารณา ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน

อธิบาย

หลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมาย มาตรา ๙๕ มี ดังนี้

๑. หลักเกณฑ์ที่ทำให้คดีขาดอายุความฟ้องร้อง แยกได้ ๒ กรณี คือ

^{๑๐๐} ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, กฎหมายอาญา : หลักและปัญหา (กรุงเทพฯ : นิติธรรม, ๒๕๔๙), หน้า ๔๒๓.

๑.๑ กรณีมิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดคดีขาดอายุความ ตามมาตรา ๙๕ (๑) – (๕) คดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องผู้กระทำความผิดและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนดนั้น “คดีขาดอายุความ” กล่าวคือ จะฟ้องผู้กระทำความผิดอีกไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาถือว่าเป็นเงื่อนไขบังคับ^{๑๑} ซึ่งสอดคล้องกับหลักการฟ้องคดีอาญาโดยพนักงานอัยการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ โดยกฎหมายกำหนดให้ในวันฟ้องจะต้องมีตัวจำเลยหรือจำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้ว ถ้าหากได้มีการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวก่อนฟ้อง แต่ในวันฟ้องก็ต้องให้จำเลยมาศาล หรือหากอยู่ระหว่างควบคุมตัวก็ให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์คุมตัวมาศาล เมื่อศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงที่ต้องอ่านหรืออธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง โดยปกติหากไม่มีตัวจำเลยอยู่ในขณะฟ้อง ศาลจะไม่รับฟ้อง ยกเว้นในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองซึ่งศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนที่จะประทับรับฟ้องและศาลมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลยได้

ตัวอย่างตามคำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๗๐/๒๕๒๘ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๕ นั้น ต้องฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้ว อายุความจึงจะหยุดนับ บทบัญญัติตามมาตรานี้ไม่ได้ใช้บังคับในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เท่านั้น ในกรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์ก็ต้องถือหลักอย่างเดียวกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๓๕/๒๕๑๔ (ประชุมใหญ่) ในคดีอาญา ถ้าฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลด้วย อายุความจึงจะหยุดนับ แต่ถ้าไม่ได้ตัวจำเลยมาศาล แม้จะยื่นฟ้องแล้ว อายุความก็ยังคงเดินอยู่

โจทก์บรรยายฟ้องว่า เหตุเกิดระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๗ ถึงวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๑๔ ความผิดของจำเลยที่โจทก์ฟ้องมีอายุความสิบปี โจทก์จะต้องฟ้องและได้ตัวจำเลยผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๒๔ คดีจึงจะไม่ขาดอายุความ โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๒๔ แต่ศาลชั้นต้นต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องของโจทก์ต่อไป ระหว่างนั้นจะถือว่าได้ตัวจำเลยมายังศาลและจำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้วไม่ได้ อายุความยังไม่หยุดนับศาลชั้นต้นสั่งคดีมีมูลหมายเรียกจำเลยแก้คดีและได้ตัวจำเลยมาพิจารณาเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๒๔ เกินสิบปีนับแต่วันทีกล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิดคดีโจทก์จึงขาดอายุความแล้ว

๑.๒ กรณีได้ฟ้องคดีและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้ว แต่ต่อมาผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต แล้วศาลสั่งงดการพิจารณาคดีไว้จนเวลาล่วงเลยเกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด คดีนั้นถือว่าขาดอายุความเช่นเดียวกัน ซึ่งศาลก็ต้องจำหน่ายคดี

๒. อายุความฟ้องคดี

อายุความฟ้องคดีหรือระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ต้องดำเนินการภายในกรอบเวลานั้นมีเวลานั้นถือว่าคดีขาดอายุความมี ๕ ระยะเวลา คือ

^{๑๑} ดู ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๙ สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปดังต่อไปนี้... (๖) เมื่อคดีขาดอายุความ

๒.๑ อายุความ ๒๐ ปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุก ๒๐ ปี เป็นอายุความยาวที่สุดในคดีที่มีโทษอุกฉกรรจ์ เช่น คดีลอบปรังประชนัมบุคคล สำคัญ คดีฆ่าคนตาย คดีกบฏ คดีก่อการร้าย หรือคดีค้ายาเสพติดประเภทร้ายแรง

๒.๒ อายุความ ๑๕ ปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่า ๗ ปีแต่ยังไม่ถึง ๒๐ ปี

๒.๓ อายุความ ๑๐ ปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่า ๑ ปีถึง ๗ ปี

๒.๔ อายุความ ๕ ปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่า ๑ เดือน ถึง ๑ ปี

๒.๕ อายุความ ๑ ปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ เดือนลงมา หรือต้องระวางโทษอย่างอื่น ประเภทคดีที่ไม่ร้ายแรง เช่น คดีลหุโทษ หรือ คดีที่มีโทษปรับสถานเดียว เป็นต้น

ตัวอย่างตามคำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๖๑๖/๒๕๕๐ ความผิดฐานร่วมกันพาอาวุธปืนโดยไม่ได้รับอนุญาต ตาม พ.ร.บ. อาวุธปืนฯ มาตรา ๘ ทวิ วรรคหนึ่ง กฎหมายบัญญัติระวางโทษไว้ในมาตรา ๗๒ ทวิ วรรคสอง ให้จำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่โจทก์มิได้ฟ้องและได้ตัวจำเลยมาyingศาลภายในกำหนด ๑๐ ปี นับแต่วันกระทำความผิด คดีโจทก์ในความผิดฐานนี้จึงขาดอายุความตาม ป.อ. มาตรา ๙๕ (๓) ศาลต้องยกฟ้องในความผิดนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา คดีอาญา มาตรา ๑๘๕ ลงโทษจำเลยในความผิดฐานนี้ไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๐๙๕/๒๕๔๙ ในการพิจารณากำหนดอายุความฟ้องผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๕ นั้นต้องถือเอาตามข้อหาหรือฐานความผิดที่ศาลพิจารณาได้ความ คดีนี้จำเลยถูกศาลล่างทั้งสองพิพากษาลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๗ ซึ่งมีอายุความฟ้องภายใน ๒๐ ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๕ (๑) คดีของโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

วิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๐๙๕/๒๕๔๙

๑. ข้อหาหรือฐานความผิดที่โจทก์ฟ้องกับที่ศาลพิจารณาได้อาจแตกต่างกันหรือเหมือนกันก็ได้ ในกรณีที่แตกต่างกันการนับอายุความฟ้องคดีให้ถือตามข้อหาหรือฐานความผิดที่ศาลพิจารณาได้

๒. คดีนี้มีประเด็นพิจารณาในศาลฎีกาว่า “ฟ้องโจทก์ขาดอายุความหรือไม่” ซึ่งข้อเท็จจริงศาลล่างทั้งสองพิงยุติว่าจำเลยกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๗, มาตรา ๑๕๗ และมาตรา ๑๕๘ ซึ่งมีอายุความ ๒๐ ปี, ๑๕ ปี และ ๑๐ ปีตามลำดับ เป็นการกระทำความผิดเดียวผิดกฎหมายหลายบทให้ลงบทหนักตามมาตรา ๙๐ แม้คดีนี้โจทก์จะฟ้องจำเลยนับแต่วันกระทำความผิดถึงวันฟ้องระยะเวลา ๑๔ ปีเศษ เมื่อศาลพิจารณาลงโทษตามมาตรา ๑๔๗ อันเป็นบทหนักซึ่งมีอายุความ ๒๐ ปี คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความตามมาตรา ๙๕ (๑)

๓. การนับอายุความ

๓.๑ นับแต่วันกระทำความผิด กรณียังไม่ได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาyingศาลภายในกำหนด ซึ่งมีปัญหาตามมาอีกกว่าวันใดเป็นวันที่กระทำความผิด เพราะลักษณะหรือพฤติการณ์ของการกระทำความผิดของในแต่ละข้อหาไม่เหมือนกัน เช่น

(๑) ความผิดที่การกระทำเสร็จในครั้งเดียว ถือเอาวันที่ได้ลงมือกระทำครบ ขั้นตอนขององค์ประกอบในการกระทำความผิดนั้นเป็นวันกระทำความผิด ส่วนจะเกิดผลสำเร็จทันที หรือเกิดผลในภายหลังหาเป็นประเด็นสำคัญไม่ ซึ่งทั้งสองกรณีนี้อายุความเริ่มนับตั้งแต่การกระทำนั้น สิ้นสุดลง เช่น

ตัวอย่างที่ ๑ นายหนึ่งฆ่านายสองโดยใช้ปืนยิง ๒ นัด นายสองตายทันทีที่ถูกยิง กรณีนี้เป็นความผิดที่เกิดผลทันทีจากการกระทำ เริ่มนับอายุความทันทีตั้งแต่การกระทำสิ้นสุดลง

ตัวอย่างที่ ๒ นายหนึ่งฆ่านายสองโดยใช้ปืนยิงเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๗ แต่นายสองไม่ตายทันที และถูกนำไปรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลต่อมาเสียชีวิตในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ กรณีถือเอาวันที่กระทำความผิดคือวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๗ หาใช่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ อันเป็นวันที่เกิดผลสำเร็จไม่ ดังนั้นให้นับอายุความตั้งแต่วันกระทำความผิดคือวันที่นายหนึ่งยิงนายสอง ไม่ใช่ในวันที่นายสองตายซึ่งเป็นวันที่ผลเกิดขึ้น

ตัวอย่างตามคำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๖/๒๕๔๗ ความผิดฐานแจ้งความเท็จตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา มาตรา ๑๓๗ ระวังโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โจทก์จะต้องฟ้องจำเลยที่ ๒ สำหรับความผิดดังกล่าวในห้าปี นับแต่วันกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา มาตรา ๙๕ (๔) แต่โจทก์เพิ่งฟ้องจำเลยที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๔๔ ซึ่งเกินกว่าห้าปีนับแต่วันกระทำความผิด ฟ้องโจทก์เฉพาะข้อหาดังกล่าวจึงขาดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา มาตรา ๙๕ (๔)

(๒) ความผิดที่ยืดออกไป เป็นการกระทำความผิดโดยผู้กระทำมีเจตนาที่จะกระทำในคราวเดียวกัน แม้จะเป็นการกระทำในลักษณะเดียวกันซ้ำๆกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น

ตัวอย่าง นายหนึ่งจับนางสาวสุดสวยมาข่มขืนกระทำชำเรา แล้วขังไว้กระทำชำเราหลายครั้ง ซึ่งถือว่าการกระทำความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรานั้นผู้กระทำมีเจตนากระทำในคราวเดียวกันจนกว่าจะปล่อยไปแม้จะทำหลายๆครั้งซ้ำๆกัน การนับอายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่กระทำครั้งสุดท้ายสิ้นสุดลง

(๓) ความผิดต่อเนื่อง การกระทำที่เมื่อได้เริ่มต้นแล้วและการกระทำนั้นยังมีต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลาจนกว่าฐานะอันเป็นการผิดกฎหมายได้สิ้นสุดลง เช่น ความผิดฐานมีอาวุธปืนไว้ในความครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นความผิดตั้งแต่ที่เริ่มครอบครองและต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลาที่ครอบครองอาวุธปืนอยู่จนกระทั่งถูกจับกุม หรือความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครอง หรือความผิดฐานมีไว้เพื่อนำออกใช้เงินตราปลอม อายุความเริ่มนับเมื่อของดังกล่าวพ้นไปจากการครอบครอง หรือความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา อายุความเริ่มนับเมื่อการกระทำสิ้นสุดลงเช่นกัน เป็นต้น

ตัวอย่าง นายไอ้คนขี้ปายโฆษณาโจมตีกล่าวหาว่านายอู๊ดเป็นคนขี้โกงในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๗ ปายนั้นถูกเอาลงเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๗ ดังนั้นถือว่าช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ ๑ ถึง ๓๑ มกราคม ๒๕๕๗ อายุความยังไม่เริ่มนับเพราะเป็นความผิดต่อเนื่อง อายุความเริ่มนับเมื่อการกระทำสิ้นสุดลง คดีนี้เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๒๘ โทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี อายุความฟ้องคดี ๑๐ ปี ตามมาตรา ๙๕ (๓)

ตัวอย่างตามคำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๖๙/๒๕๓๘ จำเลยบุกรุกที่ดินโจทก์แต่ในทางพิจารณาโจทก์นำสืบไม่ได้ว่าจำเลยเริ่มบุกรุกที่ดินของโจทก์ในเวลากลางวันหรือกลางคืนจึงฟังให้เป็นคุณสมบัติจำเลยจำเลยบุกรุกเข้าไปในที่ดินของโจทก์ในเวลากลางวันความผิดฐานบุกรุกเกิดขึ้นตั้งแต่ครั้งแรกที่จำเลยเข้าไปรบกวนการครอบครองที่ดินของโจทก์ส่วนการที่จำเลยครอบครองที่ดินต่อมาเป็นเพียงผลของการบุกรุกไม่ใช่เป็นความผิดต่อเนื่องการกระทำของจำเลยเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๖๒ บทเตียวหาเป็นความผิดตามมาตรา ๓๖๕ (๓) อีกบทหนึ่งไม่ซึ่งมาตรา ๓๖๖ บัญญัติว่าเป็นความผิดอันยอมความได้อายุความฟ้องร้องตามมาตรา ๙๕ ต้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา ๙๖ ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดนั้นขาดอายุความโจทก์มาร้องทุกข์เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๓๔ ทั้งๆที่ทราบเรื่องจำเลยบุกรุกตั้งแต่ต้นปี ๒๕๒๖ คดีของโจทก์จึงขาดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๙๖

๓.๒ นับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา

ตามประมวลกฎหมายมาตรา ๙๕ วรรคสอง กรณีได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้ว แต่ต่อมามีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีต่อไปได้ เช่น ผู้กระทำความผิดหลบหนี หรือวิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาคดีไว้จนเกินอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๕ (๑) - (๕) ถือว่าคดีขาดอายุความเช่นกัน

๔. วิธีการนับระยะเวลาอายุความคดีอาญา กฎหมายอาญาไม่ได้กำหนดการนับระยะเวลาอายุความ ไว้โดยเฉพาะ จึงบังคับตามหลักทั่วไป ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตาม มาตรา ๑๙๓/๓^{๑๔๒} ไม่นับวันแรกแห่งระยะเวลารวมด้วย เริ่มนับอายุความในวันรุ่งขึ้น เช่น

ตัวอย่างตามคำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๒๐/๒๕๕๐ กฎหมายอาญาไม่ได้บัญญัติถึงวิธีการกำหนดนับระยะเวลาอายุความคดีอาญาไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น การนับระยะเวลาอายุความคดีอาญาจึงอยู่ในบังคับของหลักทั่วไปตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓ วรรคสอง ซึ่งกำหนดมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน จึงเริ่มนับอายุความในวันรุ่งขึ้น คดีนี้ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ การนับอายุความต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ และจะครบกำหนด ๓ เดือน วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ เมื่อโจทก์ฟ้องจำเลยวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นวันครบกำหนดอายุความวันสุดท้าย คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๖๑๖/๒๕๕๐ ความผิดฐานร่วมกันพาอาวุธปืนโดยไม่ได้รับอนุญาตตาม พ.ร.บ.อาวุธปืนฯ มาตรา ๘ ทวิ วรรคหนึ่ง กฎหมายบัญญัติระวางโทษไว้ในมาตรา ๗๒ ทวิ วรรคสอง ให้จำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่โจทก์มิได้ฟ้องและได้ตัวจำเลยมายังศาลภายในกำหนดเวลา ๑๐ ปี นับแต่วันกระทำความผิด คดีของโจทก์ในความผิดฐาน

^{๑๔๒} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑๙๓/๓ บัญญัติว่า ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวัน ให้เริ่มต้นนับในขณะที่เริ่มการนั้น

ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือนหรือปี มิให้นับวันแรก แห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่ เวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้นทำการงานกันตามประเพณี

นี้จึงขาดอายุความตาม ป.อ. มาตรา ๙๕ (๓) ศาลต้องยกฟ้องในความผิดฐานนี้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๘๕ ลงโทษจำเลยในความผิดฐานนี้ไม่ได้ นอกจากนี้ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยมีและใช้อาวุธปืนอากร้า ซึ่งเป็นอาวุธปืนที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้ได้ในการกระทำความผิดฐานปล้นทรัพย์ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตามฟ้อง ซึ่งเป็นความผิดตาม พ.ร.บ.อาวุธปืนฯ มาตรา ๗๘ วรรคหนึ่ง วรรคสาม และการที่จำเลยมีอาวุธปืนที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้ได้ไว้ในครอบครองโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย และจำเลยใช้อาวุธปืนดังกล่าวไปปล้นทรัพย์ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ถือว่าเป็นการกระทำความผิดกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ต้องใช้กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษจำเลยเพียงบทเดียวตาม ป.อ. มาตรา ๙๐ ที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตาม พ.ร.บ.อาวุธปืนฯ มาตรา ๗๘ วรรคหนึ่ง เพียงบทเดียว และเรียงกระทงลงโทษจำเลยในความผิดดังกล่าวจึงไม่ถูกต้อง ปัญหาดังกล่าวเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย แม้คู่ความจะมีได้ ยกขึ้นฎีกา ศาลฎีกาก็มีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๙๕ วรรคสอง ประกอบ มาตรา ๒๒๕ และมีได้เป็นการพิพากษาเพิ่มเติมโทษจำเลย

๕. ผลของคดีขาดอายุความ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา “อายุความ” เป็นเงื่อนไขในการระงับคดี กล่าวคือถ้าคดีขาดอายุความแล้ว พนักงานอัยการหรือผู้เสียหายจะนำคดีที่ขาดอายุความมาฟ้องไม่ได้ อีก เช่น กรณีตามมาตรา ๓๙ (๖) คดีอาญาเป็นอันระงับเมื่อขาดอายุความ ก่อให้เกิดผลเสียคือ ก่อนศาลสั่งประทับฟ้องหากตรวจพบว่าคดีขาดอายุความศาลจะสั่งไม่รับคดีไว้พิจารณาเพราะเป็นเรื่องของโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง หรือ หากว่าศาลพบความบกพร่องว่าคดีขาดอายุความหลังจากได้สั่งประทับฟ้องไว้แล้วก็ได้ หรือเป็นกรณีโจทก์ฟ้องกล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิดฐานหนึ่งซึ่งอายุความ ๑๐ ปี แต่ศาลพิจารณาได้ว่าความจริงจำเลยกระทำความผิดอีกฐานหนึ่งซึ่งอายุความเพียงแค่ ๑ ปี ให้ถือเอาอายุความตามฐานความผิดที่พิจารณาได้ คดีนี้จึงมีอายุความฟ้องร้องเพียง ๑ ปีเท่านั้น เมื่อปรากฏว่าคดีนี้โจทก์นำคดีมาฟ้องเกิน ๑ ปี คดีจึงขาดอายุความฟ้องร้อง ศาลจะพิพากษาหรือมีคำสั่งยกฟ้องตามมาตรา ๑๘๕

อายุความร้องทุกข์

การร้องทุกข์เป็นเงื่อนไขการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะในคดีความผิดอันยอมความได้หรือความผิดต่อส่วนตัวนั้น พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจสอบสวนได้ต่อเมื่อเจ้าทุกข์หรือผู้เสียหายได้ร้องทุกข์เสียก่อน แล้วพนักงานอัยการจึงจะมีอำนาจฟ้องผู้ต้องหาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมาย มาตรา ๙๖ บัญญัติว่า ภายใต้บังคับมาตรา ๙๕ ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

อธิบาย

หลักเกณฑ์ประมวลกฎหมาย มาตรา ๙๖

๑. ต้องเป็นคดีในความผิดอันยอมความได้

คดีอาญาโดยปกติแบ่งได้ ๒ ประเภท คือ

๑.๑ คดีอาญาแผ่นดินซึ่งเรียกว่า“ความผิดอันยอมความไม่ได้”เป็นความผิดอาญาที่นอกจากเอกชนผู้เสียหายซึ่งได้รับผลร้ายโดยตรงแล้ว ยังมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวมด้วยดังนั้นถือได้รัฐเป็นผู้เสียหายด้วย หลักการนับอายุความบังคับตามมาตรา ๙๕

๑.๒ คดีความผิดอันยอมความได้ ซึ่งความหมายอย่างเดียวกันกับ“คดีความผิดต่อส่วนตัว”ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา^{๑๓๓} ลักษณะคดีไม่อุกฉกรรจ์ร้ายแรงอัตราโทษไม่สูงผลกระทบต่อผู้เสียหายโดยตรงแต่ไม่กระทบต่อส่วนรวม ดังนั้นการดำเนินคดีต้องขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้เสียหายเป็นสำคัญ การนำคดีขึ้นสู่ศาลสามารถทำได้ ๒ วิธี คือ ผู้เสียหายฟ้องคดีเองโดยมอบอำนาจให้ทนายความเป็นผู้ดำเนินการแทน หรือ ดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการแต่ต้องเป็นความประสงค์ของผู้เสียหายเริ่มคดีโดยไปร้องทุกข์เสียก่อน พนักงานสอบสวนจึงมีอำนาจสอบสวนสรุปสำนวนพร้อมความเห็นควรสั่งฟ้องส่งพนักงานอัยการหากเห็นด้วยก็สั่งฟ้องผู้ต้องหาต่อไป

๒. ต้องร้องทุกข์โดยผู้เสียหาย

การฟ้องคดีอาญาโดยพนักงานอัยการจะต้องผ่านการสอบสวนก่อนเสมอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๒๐ และหากเป็นคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ (ความผิดต่อส่วนตัว) ตามมาตรา ๑๒๑ การสอบสวนจะทำได้ต่อเมื่อมีการร้องทุกข์^{๑๓๔} ตามระเบียบเสียก่อน กล่าวคือ ร้องทุกข์โดยผู้เสียหาย^{๑๓๕} ต่อเจ้าพนักงานที่มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ และต้องร้องทุกข์ภายในอายุความด้วย จึงจะถือว่าเป็นคำร้องทุกข์ชอบด้วยกฎหมาย พนักงานสอบสวนจึงจะมีอำนาจสอบสวน และสรุปสำนวนส่งพนักงานอัยการจึงจะมีอำนาจฟ้อง ดังนั้นถือได้ว่า “การร้องทุกข์” ในความผิดต่อส่วนตัวเป็นเงื่อนไขในการสอบสวนของพนักงานสอบสวน และ “การสอบสวน” เป็นเงื่อนไขในการฟ้องคดีของพนักงานอัยการนั่นเอง

๓. ต้องร้องทุกข์ภายในสามเดือน

ระยะเวลาสามเดือน เป็นอายุความของการร้องทุกข์ เจ้าทุกข์หรือผู้เสียหายจะต้องกล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้นและตนเป็นผู้ได้รับความเสียหายจึงมาแจ้งความดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายต่อไป เป็นการแสดงออกถึงความประสงค์ของเจ้าทุกข์ มิฉะนั้นเป็นอันขาดอายุความและเมื่อมีการร้องทุกข์แล้วต้องฟ้องคดีภายใน ๕ ปี ซึ่งอยู่ภายใต้บังคับมาตรา ๙๕ (๔) ด้วย ในกรณีที่ผู้เสียหายประสงค์จะฟ้องเองก็ไม่จำเป็นต้องร้องทุกข์ก็ได้ แต่ในกรณีนี้ผู้เสียหายต้องฟ้องภายในสามเดือนเช่นเดียวกัน ดังนั้นการที่ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์แล้วภายในสามเดือนแล้วมาฟ้องคดีเมื่อพ้นสามเดือนมาแล้วคดีจึงยังไม่ขาดอายุความ การนับระยะเวลาการร้องทุกข์ภายในสามเดือนนั้น จะเริ่มนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด มิฉะนั้นคดีเป็นอันขาดอายุความ

^{๑๓๓} ดู ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๑ “พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง แต่ถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว ห้ามมิให้ทำการสอบสวน เว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ”

^{๑๓๔} ดู ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๗) “คำร้องทุกข์”

^{๑๓๕} ดู ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๔) “ผู้เสียหาย”

ตัวอย่างตามคำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๕๔/๒๕๓๐ หนังสือพิมพ์ลงข่าวว่าจำเลยให้สัมภาษณ์โดยมีข้อความซึ่งอ่านแล้วรู้ได้ทันทีว่าจำเลยหมิ่นประมาทโจทก์ ถู้อได้แล้วว่าโจทก์รู้ตัวผู้กระทำความผิดตั้งแต่วันที่โจทก์ได้อ่านข่าวตามหนังสือพิมพ์นั้น ไม่จำต้องรอแสวงหาหลักฐานเพื่อฟ้องคดีหรือสืบสวนจนเป็นที่แน่ใจโจทก์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดก่อนจึงจะร้องทุกข์ดำเนินคดี เมื่อโจทก์ไม่ร้องทุกข์ภายใน ๓ เดือนคดีของโจทก์จึงขาดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๖

เมื่อศาลชั้นต้นตรวจคำฟ้องของโจทก์แล้วเห็นว่าคดีขาดอายุความก็พิพากษายกฟ้องได้โดยไม่ต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องก่อน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๗๓/๒๕๐๓ ในคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัวนั้น หากผู้เสียหายได้ร้องทุกข์เสียภายในกำหนด ๓ เดือนแล้ว แม้จะนำคดีมาฟ้องศาลภายหลัง ๓ เดือน แต่ไม่พ้นอายุความฟ้องร้องในความผิดนั้น คดีขาดอายุความไม่

๔. ภายใต้บังคับของมาตรา ๙๕

แม้กฎหมายกำหนดอายุความร้องทุกข์คดีอาญาในความผิดต่อส่วนตัวต้องดำเนินการภายในสามเดือน แต่การฟ้องคดีของพนักงานอัยการก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับหลักอายุความฟ้องคดีทั่วไปในมาตรา ๙๕ ของประมวลกฎหมายอาญาด้วย

ตัวอย่างตามคำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๔๐/๒๕๒๓ จำเลยฉ้อโกงได้โฉนดของโจทก์ไปเมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน ๒๔๙๔ ซึ่งเป็นวันกระทำความผิดฐานฉ้อโกง แต่โจทก์มาฟ้องจำเลยเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๒ เกินสิบปี คดีโจทก์ขาดอายุความตามมาตรา ๙๕ สิทธินำคดีมาฟ้องของโจทก์จึงระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๙ (๖) แม้โจทก์จะอ้างว่าได้ฟ้องจำเลยหลังจากรู้เรื่องความผิดภายใน ๓ เดือนตามมาตรา ๙๖ ก็ไม่ทำให้โจทก์มีสิทธิฟ้อง เพราะสิทธิของโจทก์ตามมาตรา ๙๕ ต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา ๙๕

อายุความลงโทษ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๘ บัญญัติว่า เมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้ใด ผู้นั้นยังมีได้รับโทษก็ได้รับโทษแต่ยังไม่ครบถ้วนโดยหลบหนีก็ดี ถ้ายังมีตัวผู้นั้นมาเพื่อรับโทษนับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือนับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี แล้วแต่กรณี เกินกำหนดเวลาดังต่อไปนี้ เป็นอันล่วงเลยการลงโทษจะลงโทษผู้นั้นมิได้

- (๑) ยี่สิบปี สำหรับโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกยี่สิบปี
- (๒) สิบห้าปี สำหรับโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี
- (๓) สิบปี สำหรับโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี
- (๔) ห้าปี สำหรับโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีลงมาหรือโทษอย่างอื่น

อธิบาย

อายุความลงโทษตามมาตรา ๙๘ หมายความว่าศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วว่าผู้ใดกระทำความผิดและกำหนดโทษที่จะลงไว้ในคำพิพากษา หากว่าผู้นั้นได้หลบหนีไปเสียก่อนที่จะได้รับ

โทษกีด หรือหลบหนีไประหว่างที่รับโทษยังไม่ครบถ้วนกีด อายุความที่จะนำตัวผู้นั้นมาลงโทษเริ่มนับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือนับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีแล้วแต่กรณี หากเกินกำหนดเวลาที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๘ เสียแล้วจะลงโทษผู้นั้นอีกมิได้

คำพิพากษาของศาลถึงที่สุดเมื่อใดนั้น เป็นเรื่องของการดำเนินคดีในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่ไม่มีบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ จึงต้องนำหลักเรื่องคำพิพากษาถึงที่สุดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาแห่ง ตามมาตรา ๑๔๗ มาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้^{๑๔๖} คือ

๑. ถ้าเป็นคดีที่ต้องห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกาหรือมีคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ ให้ถือว่าถึงที่สุดนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษา

๒. ถ้าเป็นคดีที่ไม่ต้องห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกาหรือมีคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ หากมิได้อุทธรณ์ ฎีกาหรือร้องขอให้พิจารณาใหม่ภายในเวลาที่กำหนดไว้ ให้ถือว่าถึงที่สุดนับแต่ระยะเวลาเช่นว่านั้นได้สิ้นสุดลง

๓. หรือถ้าได้มีการอุทธรณ์หรือฎีกาหรือมีคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ แต่ศาลมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีเสียจากสารบบความ ให้ถือว่าถึงที่สุดนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีนั้น

๔. หรือกรณีคำพิพากษานั้นเป็นคำพิพากษาของศาลฎีกาย่อมสิ้นสุดทันทีนับแต่วันที่ได้อ่านพิพากษา

อายุความฟ้องขอให้กักกัน

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๗ บัญญัติว่า ในการฟ้องขอให้กักกัน ถ้าจะฟ้องภายหลังการฟ้องคดีอันเป็นมูลให้เกิดอำนาจฟ้องขอให้กักกัน ต้องฟ้องภายในกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ฟ้องคดีนั้น มิฉะนั้น เป็นอันขาดอายุความ

กักกัน คือ การควบคุมผู้กระทำความผิดติดนีสัยไว้ในเขตกำหนดเพื่อป้องกันการกระทำความผิด เพื่อตัดนีสัย และเพื่อฝึกหัดอาชีพ^{๑๔๗} อันเป็นมาตรการบังคับทางอาญาอย่างหนึ่งที่เรียกว่า “วิธีการเพื่อความปลอดภัย” ซึ่งกฎหมายอาญากำหนดให้พนักงานอัยการเท่านั้นที่มีอำนาจฟ้องขอให้ศาลพิพากษาให้กักกันผู้กระทำความผิดติดนีสัย^{๑๔๘} โดยอาจฟ้องคดีอันเป็นมูลให้เกิดอำนาจฟ้องขอให้กักกัน และยื่นคำร้องขอให้ศาลพิพากษาให้กักกันรวมไปในฟ้องเดียวกัน หรืออาจจะฟ้องขอให้กักกันตามมาภายหลังที่ได้ฟ้องคดีอันเป็นมูลให้เกิดอำนาจฟ้องขอให้กักกันก็ได้ แต่ต้องฟ้องภายในกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ฟ้องคดีนั้น มิฉะนั้น เป็นอันขาดอายุความ

อายุความบังคับโทษปรับ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๙ บัญญัติ การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือการกักขังแทนค่าปรับ ถ้ามิได้ทำภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด จะยึดทรัพย์สินหรือกักขังไม่ได้

^{๑๔๖} ดู คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๘๗๒/๒๕๕๓

^{๑๔๗} ดู ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๔๐

^{๑๔๘} ดู ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๔๑

ความในวรรคแรกมิให้ใช้บังคับในกรณีการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งทำต่อเนื่องกับการลงโทษจำคุก

ปรับ เป็นโทษอย่างหนึ่ง^{๔๔} ที่ศาลพิพากษาให้ผู้กระทำผิดต้องโทษปรับโดยการชำระเงินค่าปรับตามคำพิพากษาต่อศาล หากไม่ชำระค่าปรับภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับโดยในการกักขังแทนค่าปรับในอัตรา ๒๐๐ บาท/หนึ่งวัน กำหนดอายุความ ๕ ปี นับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด

อายุความการกักกัน

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๐๐ บัญญัติว่า เมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้กักกันผู้ใด ถ้าผู้นั้นยังมีได้รับการกักกันก็ดี ได้รับการกักกันแต่ยังไม่ครบถ้วนโดยหลบหนีก็ดี ถ้าพ้นกำหนดสามปี นับแต่วันที่พ้นโทษ โดยได้รับโทษตามคำพิพากษาแล้วหรือโดยล่วงเลยการลงโทษ หรือนับแต่วันที่ผู้นั้นหลบหนีระหว่างเวลาที่ต้องกักกัน เป็นอันล่วงเลยการกักกัน จะกักกันผู้นั้นไม่ได้

อายุความบังคับทัณฑ์บน

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๐๑ บัญญัติว่า การบังคับตามคำสั่งของศาลตามความในมาตรา ๔๖ หรือการร้องขอให้ศาลสั่งให้ใช้เงินเมื่อผู้ทำทัณฑ์บนประพฤติผิดทัณฑ์บนตามความในมาตรา ๔๗ นั้น ถ้ามิได้บังคับหรือร้องขอภายในกำหนดสองปีนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง หรือนับแต่วันที่ผู้ทำทัณฑ์บนประพฤติผิดทัณฑ์บน จะบังคับหรือร้องขอไม่ได้

สรุป

อายุความ เป็นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีที่อาจดำเนินคดีฟ้องร้อง หรือเรียกร้องสิทธิต่างๆตามที่กฎหมายรับรองไว้ขึ้นกล่าวอ้างแก่คู่กรณีหรือบุคคลอื่นเพื่อให้ศาลบังคับให้ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา หากล่วงเลยระยะเวลาเช่นว่านั้นเรียกว่า “คดีขาดอายุความ” สิทธิดังกล่าวที่ตนมีก็ไม่สามารถยกขึ้นกล่าวอ้างขอให้ศาลบังคับให้ได้อีกต่อไป การกระทำความผิดอาญาโดยปกติย่อมมีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบสุขของสังคมโดยรวม หากมิได้ดำเนินคดีโดยเร็ว ต่อเนื่องทันทีอาจไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาได้ การปล่อยให้ระยะเวลาล่วงเลยไปนานอาจก่อให้เกิดผลเสียหายในหลายๆ ด้าน เช่น ร่องรอยพยานหลักฐาน ความทรงจำของพยานบุคคลอาจถูกลืมเลือน การพิสูจน์ข้อเท็จจริงจะเกิดความคลาดเคลื่อน และทำให้ไม่อาจนำตัวผู้กระทำผิดที่แท้จริงมาลงโทษได้ อายุความในการดำเนินคดีอาญาที่กฎหมายกำหนดไว้มีหลายประเภท เช่น อายุความร้องทุกข์ อายุความฟ้องคดี อายุความฟ้องคดี อายุความฟ้องขอให้กักกันเป็นต้น ส่วนระยะเวลาอายุความของคดีแต่ละประเภท หรือแต่ละลักษณะความผิดอาจมีระยะเวลาไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับเหตุผลนิติบัญญัติของรัฐ

^{๔๔} ดูประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘(๔)

เอกสารอ้างอิง

หนังสือภาษาไทย

- กำชัย จงจักรพันธุ์. (๒๕๕๑). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ (พิมพ์ครั้งที่ ๗). กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (๒๕๕๙). หลักและปัญหากฎหมายอาญา (พิมพ์ครั้งที่ ๗). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

